

Warszawa, dnia 1 marca 2022

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo VII.7024.1.2020.CW z dnia 9 lutego 2022 r. wyjaśniam co następuje.

Potrzeba zapewnienia odpowiednich środków w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych jest oczywista, ale nie może być zrealizowana w taki sposób, że profil zaufany dla takich osób będzie mógł być wydawany ich pełnomocnikom i opiekunom, w szczególności osób ubezwłasnowolnionych, niepełnosprawnych bądź cyfrowo wykluczonych.

Tak jak już napisał to sekretarz stanu Marek Zagórski w piśmie DRU.ZTC.7211.118.2021 z dnia 7 maja 2021 r. nie ma i nie powinno być takiej możliwości, aby pełnomocnik posługiwał się środkiem identyfikacji elektronicznej innej osoby fizycznej. Nie jest to możliwe zarówno z powodów prawnych jak i logicznych wynikających z techniczno-organizacyjnych zasad działania środków identyfikacji elektronicznej, podpisu elektronicznego oraz systemów teleinformatycznych, w których te środki i podpisy są rozpoznawane.

Z pewnością zgodzi się Pan założeniem, że każdy, w tym pełnomocnik osoby ubezwłasnowolnionej, może posługiwać się swoim środkiem identyfikacji elektronicznej i swoim podpisem elektronicznym, ale nie może gdziekolwiek podawać się za kogo innego w szczególności podpisywać się za kogo innego. Podobnie jest w przypadku gdy sprawy są załatwiane przez pełnomocnika z użyciem dokumentów podpisywanych własnoręcznie – podpisuje je on sam.

Przykładowo, gdyby pełnomocnik posługiwał się profilem zaufanym osoby ubezwłasnowolnionej, to systemy teleinformatyczne, w ramach których są świadczone usługi online nie odnotowałyby tego jako czynności pełnomocnika, tylko tej osoby i byłoby to nie do odróżnienia. Nie powstałby bowiem w tych systemach żaden ślad, że w danym czasie profilu zaufanego (w szczególności do złożenia podpisu zaufanego) użył pełnomocnik. Gdyby następnie okazało się, że czynność prawna została wykonana przez osobę ubezwłasnowolnioną, to czynność ta nie byłaby ważna. Proszę zauważyć, że podobnie byłoby w przypadku osoby nieprzytomnej albo zmarłej – jak mogłaby ona użyć profilu zaufanego skoro była nieprzytomna?. Tak zwana strona ufająca, polegająca na tożsamości potwierdzonej elektronicznie nie wiedziałaby, że działał upoważniony pełnomocnik i nie miałaby na to żadnych dowodów.

Nie można dopuścić do sytuacji, w których możliwe byłoby podważanie zaufania do transakcji elektronicznych wykonywanych w usługach online, o których mowa w pierwszych dwóch motywach preambuły do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r.¹

Jedyną możliwością jest umożliwienie działania w usługach online przez pełnomocnika w imieniu innej osoby, a nie podając się za tę osobę. Jak to już wyjaśniał Marek Zagórski w piśmie DRU.ZTC.7211.118.2021 z dnia 7 maja 2021 r. kluczowe dla zapewnienia działania takich usług jest rozwiązanie problemu pełnomocnictw elektronicznych nie tylko osób fizycznych reprezentujących osoby prawne ale też osób fizycznych reprezentujących osoby fizyczne (w tym osoby niepełnosprawne), ale w taki sposób by było wiadomym, że daną czynność wykonał pełnomocnik, a nie osoba, która pełnomocnictwa udzieliła.

Dlatego też pozwolę sobie nieco inaczej naświetlić problem, który przedstawił Pan w przedostatnim akapicie pisma VII.7024.1.2020.CW z dnia 9 lutego 2022. W pracach mających na celu rozwiązanie problemu pełnomocnictw nie chodzi o „rozszerzenie dostępu usługi profilu zaufanego na opiekunów osób ubezwłasnowolnionych”. Chodzi o to aby opiekunowie ci mogli używać swojego profilu zaufanego w usługach online, w których przewidziano korzystanie z nadanego im pełnomocnictwa. Celem nie jest profil zaufany osoby fizycznej reprezentującej inną osobę fizyczną, ale usługi online, które przewidują działanie pełnomocników.

Dobrym przykładem takiej usługi jest dostęp do Internetowego Konta Pacjenta (IKP) dla opiekuna². W ramach portalu <https://pacjent.gov.pl/> przewidziano, że prawny opiekun osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, może uzyskać dostęp do IKP osoby, którą się opiekuje. Przewidziano procedurę uzyskiwania takiego dostępu po czym opiekun korzysta z dostępu do licznych usług online zapewnianych w ramach IKP, ale co do zasady uwierzytelnia się (loguje się) swoim środkiem identyfikacji elektronicznej, a nie środkiem podopiecznego. Niestety nie przewidziano jeszcze podobnego rozwiązania dla osób, które nie są ubezwłasnowolnione, ale również nie mogą korzystać z IKP z uwagi na niepełnosprawność lub brak umiejętności cyfrowych. Proszę zwrócić uwagę, że ten problem należy rozwiązać podobnie – osoba mająca pełnomocnictwo osoby niepełnosprawnej lub nieposiadającej umiejętności cyfrowych powinna również logować się swoim środkiem identyfikacji, tak aby zostało odnotowane jej działanie a nie osoby, która nie może lub nie potrafi tego zrobić. Mając na uwadze, że samo rozwiązanie pozwalające na ustanowienie pełnomocników w IKP już technicznie przewidziano, wydaje się, że włączenie dodatkowego mechanizmu bezpiecznego dopisywania uprawnień dostępu opiekunów także do IKP niemających umiejętności cyfrowych jest raczej wyzwaniem organizacyjnym niż technicznym. Narodowy Fundusz Zdrowia z pewnością zna ten problem.

Dodatkowo należy nadmienić, że osoby wykluczone cyfrowo nie rozumiejące działania środków identyfikacji elektronicznej i podpisu elektronicznego mogą domniemywać, że te środki i podpisy służą na przykład wyłącznie do dostępu do e-recepty i nie zdają sobie sprawy, że mogą być wykorzystane także do założenia działalności gospodarczej, spółki prawa handlowego, zawarcia umowy ubezpieczenia i w wielu innych celach. Niestety może się zdarzyć, że profil zaufany udostępniony osobie trzeciej (w dobrej wierze – choć nie wolno tego robić³) przez osobę wykluczoną cyfrowo jest następnie wykorzystywany ze szkodą dla

¹ Zob. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj?locale=pl>

² Zob. <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/dostep-do-ikp-dla-opiekuna>

³ Zob. § 9 Rozporządzenia Ministra Cyfryzacji z dnia 29 czerwca 2020 r w sprawie profilu zaufanego i podpisu zaufanego oraz załącznik 1 pkt 2 (Dz.U. z 2020 r. poz. 1194, zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 1076).

posiadacza profilu zaufanego, który nie będzie zdawał sobie sprawy, że ma firmę która zaciągnęła liczne zobowiązania.

Dlatego całkowicie zgadzam się z Panem, że potrzebne jest rozwiązanie, które pozwoli opiekunom na załatwianie spraw online w imieniu swoich podopiecznych, ale wyłącznie tak aby używali oni swojego środka identyfikacji elektronicznej i swojego podpisu elektronicznego. Będzie to bezpieczne zarówno dla opiekunów, podopiecznych jak i dla stron ufających świadczących usługi online. Niestety jest to zadanie skomplikowane, którego nie da się osiągnąć przez proste zapewnienie możliwości posługiwania się profilem zaufanym osoby trzeciej.

Nie zaniechano tych prac, ale z uwagi na inne pilniejsze i nieprzewidziane wcześniej zadania nie postępują one tak szybko jak wstępnie planowano. Kluczem do sukcesu jest bowiem nie tylko stworzenie odpowiedniego rejestru, do którego będą mogły „sięgać” usługi online by zweryfikować czy dana osoba ma prawo reprezentować inną osobą i jakim zakresie, stworzenie algorytmu, który pozwoli na weryfikację takich danych i to wszystko w pełnym poszanowaniu zasad ochrony danych osobowych, ale przede wszystkim dostosowanie usług online, tak by w ogóle przewidywały działanie pełnomocników i potrafiły to takiego rejestru sięgać.

Z poważaniem

Anna Weber

(podpisano elektronicznie)